

"Qarabağ - həsrətdən Zəfərə"

Salam olsun sənə ey dünyada ən dəyərli nəmet olan vaxtını bəşirləri oxumağa xərcləyən çox dəyərli oxucum! Dünyanın, təbiatın bələ gözel çağında bize növbəti bir görüş ərməğan etdiyinə görə şükrə olsun Böyük Allah! Bu dəfə haqqında səhəbet açaçığım şəxs - imza çoxunuza tanış olmaya bilər. Doğrusu (tam səmimi), mən özüm də eley bu şəxsi son bir-iki ilə yaxından tanımışam. Və nə yaxşı ki, tanımışam... Girişə çox vaxt itirmədən birbaşa "Qisa arayış" a keçmək istiyəm:

| Ədəbiyyat

QISA ARAYIŞ

Tağızadə Refail Ali oğlu

Şair, publisist, esseist, tərcüməçi.

11 fevral 1958-ci ilə Ağdamda doğulub. Azərbaycan Politeknik İnstitutunda (indiki Texniki Universitet) təhsil alıb. Müstəfiyə vazifələrdə çalışıb.

Azərbaycan Milli Ordusunda zabit kimi ön cəbhəde qulluq etməkə barərə, ham da Milli Ordunun yaradılmasında iştirak edib. Ordı Birləşməsi Komandanlığı tərəfindən "Şah İsmayıllı Xətai" və başqa Fəxri fermanlarla, gecə döyüşünə təşkilinə görə qol saatı, müxtəli hədiyyələrlə təltif olunub.

Azərbaycan Yazarıclar Birliyinin üzvüdür. Eyni zamanda tanınmış həkim-şair-bəstəkar Şahin Musa oğlunun sedi olduğu AYB-nin Hərbi Vətənpərvərlik Komissiyasının yeni seçilmiş üzvündən biridir.

"Qapı" (2004) və "Qarabağ rüzgarları" (2009), "Gecə xəyalları" (2013), "Su üzərində bahar" (2019), "Şəhərd qardaşları" kitablarının müəllifidir.

Dünya şöhrəti alım Rafiq Əliyev haqqında "Su kim mi sakit ve güclü" (2019) kitabını tərtib edib.

Çağdaş dünya ədəbiyyatını, xüsusi ilə polyak şair-inin şeirlərini tərcümə tərtib edib.

"Qəfil görüs" - çağdaş polyak şair antologiyası kitabınin hemmüləfiidir.

Polyak şeirlərinin şeirlərini tərcümə edərək "Şairler eyni dildə danışırlar" kitabını hazırlayıb.

Çoxlu sayda kitabların redaktorudur.

Azərbaycan və İctimai Radiolarda Qarabağla bağlı esəv və publisistik yazılarından ibarət kompozisiyalar hazırlanıb.

Beynəlxalq Resul Rza mükafatlı laureatıdır (2006). ("Qarabağ Qazisi haqqında ballada" poemasına görə).

Prezident mükafatçıdır (2011).

"Ziyadar" mükafatlı laureatıdır (2024).

"Şopenin ürəyi" poemasına və dahi bəstəkar Frederik Şopenin 200 illik yubileyi ilə əlaqədar Şopenin Azərbaycanda təbliğine görə Polşanın Medeniyyət və Mədəni iş naziri tərəfindən xüsusi Diploma layiq görürlüb.

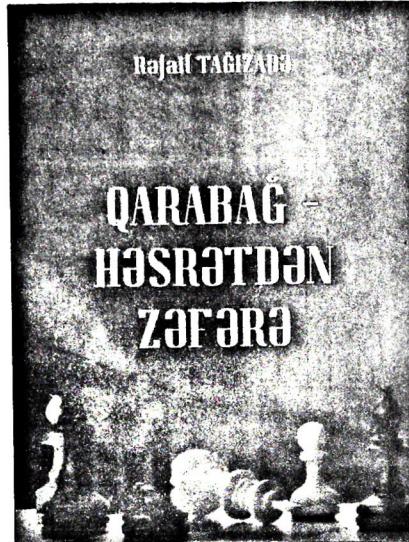
Ədəbiyyat üzrə Nobel Mükafatçısı Ceslov Miłoşun Polşada keçirilən 100 illik tədbirdən Azərbaycanı temsil edib.

"Mədəniyyətlərin Dialoqu və İnteqrasiyası Mərkəzi" IB-nin sədridir.

"Ədəbi ovqat" dərgisinin təsisçisidir.

Şeirləri ingiliscə, polyak, İtalyan, alman, fransız, rus, ukrain, özbek dillərinə və Anadoluya türkçəsinə çevrilib.

"Qarabağ - Həsrətdən Zəfərə" (2023) mülliəfin işq üzü görmüş en yeri kitabdır. "Füyuzat" (Bakı) neşriyatında nəfis şəkilde tərtib olunaraq neşr olunmuş kitabı şəhərinə Zəfərimizə deyərlər töhfə, ictimatın qəlem adamlarından gözəlti dolu - "həni xın yazdırıqlarınız?" çağırışına sanbalı cavab kimi deyərləndirmek ola. Refail Tağızadə imzası ilə sənger heyatına dair materialiar xətarərkən tanış oldum. Ömrümüz on ilə yaxın bir hissəsinin cümləndə silah, elində qələm (ordunun en çetin dönenlərində qum-qumasında suyu, "ruqzaq"ında çörəyi olmasa belə dəcibinə həmişə gündəliyi olan) səngerlərdə keçmiş bir ordu mensubu olaraq böyük eminlikle qeyd edə bilerəm ki, Refail Tağızadə bu qəbildən metn nümunələrinə yaradılmışdır. Məsələdən qeyd etmək istəyirəm. Sənger heyatından bəhs edən istenilən səhəbət men öz yazdırılardan çox Refail Tağızadənin yazdırılaraqın önem verirəm. Konkret olaraq Yadigar Təvəkgülün "Xatire Yağışı" kitabını tərtib edərək Refail Tağızadənin "Uçuq evde

payız", "Yadindan çıxarma" şeirlərindən istifadə olunmuşdur. Bu qeyd olunmuş iki nümunəni digər alternativ variantlardan fərqləndirən üstün cəhat bediikkələrə religin çuglaşması nəticəsində yaranmış vəhdətdən doğan təbii, semimi, çılpaq doğru mənzərədir. (Maraqlanılanlar istənilən internet axtarış sisteminde Yadiğar Təvəkgül "Xatire Yağışı" yazısını arxamaqla kitabı elektron variantı ilə tanış ola bilərlər.)

"Qarabağ - həsrətdən Zəfərə"

"Qarabağ - həsrətdən Zəfərə" kitabına gelinca, kitabı üzqabığının rəngi mülliətin demək istediyin ten yarısını deyir, oxucuya çatdırır deyək, yanılımraq. Bələ bir uğurlu başlangıçla kitabla tanış olmağa başladığda ikinci sevindirci məqam texniki (orfografiq) qüsurların yox dərəcəsində olmalıdır. Kitab dövrümüzdəki kitab çapı buna bəmdən çağdaşlarından fərqləndirən əsas özüllük onun təribi zamanı mülliətin nəşr-nəzəm ayrişkiliyini yox vermeden, klassik Şərq kitab təribi əslübuna karakterlik qaydada hem poeziya, hem da proza nümunələrinin növbəliyi əsasında (dastanvari) gəzə görəmən sütət xətti üzrə "həsrətdən - Zəfərə" doğru irsiliyərək "44 günlük" savaşda Şuşa zirvəsində kuliminasına nöqtəsindən çatıb, Cıdır düzündən dincəldikdən sonra nəticəni elan etməsidi.

Səhəbət bin məqamında Aygün Bağırlıının kitabına yazardığı tam əhatəli on sözü mütləq qeyd etmək lazımdır. Özünlə Yurdun arasında serhəd çəkmək, hələ bu azmış kimi bərəhədə postda dayanıb özünü Yurdundan, Yurdun özündən qorumaq Bundan dehşətliyə xoxdur. Yəqin ki, bəs təfəlli oxuyanlardan kimse mütləq uzun illər evvel Aqil Abbasın özü haqqında olan bəsəndili filmdə "Dördyol" da Ağdamda gedən asfalt yolun üzərinə qurulmuş simvolik məmənevi xatırlyaq. Bu nöqtədən o yana keçə bilmərsən Həsərət bax hemin o nöqtədən başlayır. Bu halın ne demək olduğunu qəkmədən ne dərk etmek, ne de təsvir etmek mümkün deyil. Bax hemin bən nöqtə Refail Tağızadə ustalığının mayası, uğurunun söykəndiyi başlıca amilidir. Tağızadə Refail Ali oğlunu şair, publisist, esseist, tərcüməçi kimi tasnifləndirib təqdim etməzden evvel şübhəsiz ki, biz texniki təməyüllü dəqiq elmlər üzrə sistemli təhlis almış istedadlı şəxs kimi baxınlıyalı.

Bu məsələye əvvəlki yazılarımada da defelerlə toxunduğuma görə sadəcə kiçik bir xatırlatma ilə kifayətlənərək, Refail Tağızadəni özü kimi ədəbiyyatçı (filoloq) olmayan qəlem adamlarından fərqləndirən əsas möziyyətləri, müásir dənisiq diline yaxın terzə ifadə etməyə çalışsaq hayatın ona verdiyi, real sənger heyatı yaşamasıq və Yurdundan ayrı düşərek üzün illər hesət çəkmək kimi "bonus"ları xüsusi qeyd etmek istəyirəm. Mülliəf kitab mehz bu sualla başlayır. Yola bə silahlı çıxır. Çok deyərlər Aygün xanının verdiyi əhatəli (mühəlif) qəşiq həmen ardınca kitabın 8-cil sehifəsində (menim üçün təsadüf anlayışı xoxdur) "Hesət yolu" adlı şeirləndə hem özüne, hem oxucusuna ünvanişdir.

Ay bu yolu gedən yolu,

Yolu, səmi təllişənmə?

sualla başlıyır "həsət"den "Zəfər"edək uzanan keşməkeşli, texminin bir qərinlik yoluna... Refail Tağızadə bir mülliəf, yurdsever yurdaşa kimi özünən

(Refail Tağızadənin kitabı haqqında)

bu yola dərindən bələd olduğunu yol boyu "Vaqonun altından asılan besik", "Qızılığlı", "Yolcu, ordan quis gəndər, dimdindən torpağım", "Qaçqın qəbiristanlığı", "Getmək istədim yer gőz öndündə", "Orda bir ev var", "Qalx ayağa gedek, qardaş", "...1993...", "Sabahı gözəl Suşam" və "Men senin sərhədin, vətən" adlı dayanacaqlarda, kölgəliklərdə, bulaq başında, ark üstündə, dərvazası olmayan doqquzlarında defələr səbüt edir, təsdiqleyir. Oxucusuna öyredir. Sənki her epizoddan sonra "Bir qalanın sirri" filmində kitabların Elşəne ünvanlılığı sual adının beynində rezonans verir... Mençə asıl mətbəti bax bu yola az-çox bələdçiliyi olan oxucu anlayacaq.

Bələ ümumi baxışdan sonra üz(ç) konkret məqam üzərində qisə dayanaraq səhəbətiyi yekunlaşdırmaq istəyirəm. Birinci kitabdan bir nəşr nümunəsindən kicili parça:

"Her kəsə verilməyen çiçək

Qarabağın her yeri gözəl idi. Dağı da, dərəsi de. Torpağı, suyu, havası da. Əldən yere ne düşürdüse, bitti.

O yerlərdə qoz ağacını qarğalar ekirdi.

Baharı lələzərə döndəri.

Meyvələrin tamı, güllerin, çiçəklərin etri bambuşa idi.

Bənövşənin de "ardı kitabda. Səh. 33.

İkinci bir nəzər nümunəsinin mətbəti haqqında və özündən parça:

"Doqquz qoz ağacı haqqında ballada

Şəhərə mecburi köçməli olan anam iki dəfe yaman kovrıldı:

bir dəfe men bazardan bayramlı qoz alıb gətirdə.

Qarımış qoz ağacında

qarğalar qoz-qoz oynadır,

süpürüləməyen xezəllərin altında

neçə ilin bayramlı qozu yatrı.

Doqquz qoz ağacı vardi kendəki həyətimizdə

doqquzu da bər-birləndir böyük,

bir-birindən uca,

budaqları haça-haça.

Hələ kənd bağındakıları demirəm. "ardı kitabda. Səh. 18.

Üçüncü ise kitabda səh.150 - de yer almış "Heykəlin tebessümü" haqqında.

Bir deste bənövşəni "CD", "DVD" ve ya en müasir yaddaş kartı ile müqayisə edərdim. Her dəfe bir deste bənövşə göründükde (hezə onun etri) insanın bütün usaqlığı, gencliyi kino lenti kimi gözüñ öndündə canlanır. Bir deste bənövşə sözün est menasında bir qəlibin açarı, bir ruhun yelkənidir. Eşq olsun, Refail Tağızadə.

"Qoz ağacı" məsəlesi - bu girləsi kol deyil Yaralı yemilzidir. Yeni en azından bu kişiç hecmli bir kitabın məlumatlandırma xarakterli ümumi baxışdan ibarət olma yaza bı məsələdən söz salmağın yeri xoxdur. Deməlini Refail Tağızadə deyib.

"Heykəlin tebessümü"ne gelince bu məna çox mərəqli geldi. Bura qədər ele biliirdim ki, "heykəlin güldüyüntəkə men görmüşəm" bu yerde "BU GECƏ NƏTƏVAN GÜLÜMSƏYİRDI" şeirləndən bir parçası təqdim edib səhəbəti yekunlaşdırıram:

Bu gece Şuşada göydən nur yağır,

Her kəsə üzündə qürür, tebessüm!

Yurdun oğlun, qızın görüb bextiyar,

Xan qızı Nataven edir tebessüm!

14-15.07.2022. - Bakı.

Şeiri tam olaraq Zaur Ustac "Bu gece Nataven gülməsəyir" yazısını axtarış etməkən təpib olunmaqla.

Dəyərli oxucum, elbəttə, hecmindən asılı olmayıraq, isterlən yaza bı məsələdən toxunmaq, mərəqli sualların hamisi haqqında təkildər məmən olmalıdır. Ancad men çalışdım ki, oxucuda haqqında ilkin bir fikir formalaşdıracaq yiğcam yazi hazırlayıb və bu yazında, heç olmasa, bir-iki nümunəni olğur. Mülliəf kitab mehz bu sualla başlayır. Yola bə silahlı çıxır. Çok deyərlər Aygün xanının verdiyi əhatəli (mühəlif) qəşiq həmen ardınca kitabın 8-cl sehifəsində (menim üçün təsadüf anlayışı xoxdur) "Hesət yolu" adlı şeirləndə hem özüne, hem oxucusuna ünvanişdir.

Dəyərli sizi qorusun!

«Mülliəf: Zaur Ustac

“Yəzərlər” jurnalının

baş redaktoru